

INUNDAȚIILE DIN ROMÂNIA DIN ANUL 1970 CU REFERIRI SPECIALE LA JUDEȚUL CLUJ. CAUZE ȘI EFECTE

Motto

Un clopot dintr-o turlă se văita între Pământ și Cer. Aceasta deoarece Pământul devenise luciul de apă volburos și ucigaș. Cerul rămânea elementul de stabilitate palpabilă și de salvare omenească.

Autorul

Calamitățile naturale, de orice tip ar fi, provoacă perturbări cu efecte mai mici sau mai mari în desfășurarea normală a activității unei societăți. Inundații, calamități neașteptate, s-au înregistrat în mai mulți ani pe teritoriul țării noastre. Cele din anul 1970 au fost de proporții neatrinse până atunci și aceasta a făcut ca distrugerile să atingă cote alarmante.

Ce sunt de fapt inundațiile?

Ele constituie fenomenul de acoperire a unor teritorii de către apă ca urmare a ridicării nivelului acestora peste cota terenului din teritoriile respective¹.

După modul în care se produc, inundațiile se împart în două mari categorii:

1. inundațiile de suprafață, care se produc prin revărsarea cursurilor de apă sau din apele curse de pe versanți;
2. sub-inundațiile care se produc ca urmare a ridicării nivelului apelor subterane peste nivelul terenului.

Cauzele care provoacă inundațiile terenurilor riverane ale cursurilor de apă sunt de două mari categorii: naturale și antropogene.

Inundațiile naturale sunt determinate de fenomene naturale: creșterea nivelului respectiv a debitului cursurilor de apă în urma precipitațiilor și topirii zăpezilor, scurgerea apelor de pe versanți și stagnarea pe anumite terenuri, înainte de a ajunge într-un curs de apă.

Inundațiile din cauze antropogene sunt accidentale și sunt determinate de acțiuni ale oamenilor, cum ar fi: amenajări în bazinul hidrografic – acesta reprezintă suprafața de pe care un râu își adună apele² – care pot duce la o creștere a debitelor maxime naturale, amenajări de albii care strangulează secțiunea de scurgere etc.³

Marile cantități de ape, de multe ori după o scurgere rapidă pe versanți, ajung în albia râurilor sub forme de undă, formând așa-numitele unde de viitură. Viitura este o variație importantă a debitului de pe un râu, caracterizat printr-o creștere rapidă și o scădere mai lentă și care poate duce la revărsarea lui. Viiturile nu sunt în sine dezastre, ci fenomene

¹ Vasile Chiriac, Andrei Filotti, Ion R. Manoliu, *Prevenirea și combaterea inundațiilor*, București, 1980, p. 11 (În continuare: *Prevenirea și ...*); Corina Roșu, Gheorghe Crețu, *Inundații accidentale*, București, 1998, p. 7 (În continuare: *Inundații*).

² Titus Cristureanu, *Viitura din perioada 12–20 mai 1970 din bazinul hidrografic Someș, stația hidrometrică Dej*, p. 1 (lucrare în manuscris).

³ Vezi nota 1, supra.

naturale. Creșterea rapidă a debitelor de apă și rapiditatea sporită de deplasare generează catastrofe.

Vom urmări în continuare cauzele inundațiilor catastrofale din anul 1970. Ele au avut ca factor declanșator un regim de ploii abundente, torențiale.

Încă în primele luni ale anului solul era saturat de apă. Precipitațiile căzute în intervalul 1 ianuarie – 30 aprilie au însumat valori de peste 200 mm de apă, exceptând Dobrogea, Moldova, estul Bărăganului, sud-estul Transilvaniei, unde au fost cuprinse între 150–200 mm. Local aceste cantități au depășit 300 mm, mai ales în regiunile de munte. Aceste cantități au însemnat cifre duble în raport cu cele normale plurianuale căzute pe teritoriul țării noastre.

În munți s-a menținut un strat de zăpadă compact și substanțial. Această situație a fost determinată de o configurație a câmpului baric european, cu circulație predominant vestică, care a permis pătrunderea în mod frecvent în țară a unor mase de aer bogate în vapori de apă.

În intervalul 1–10 mai 1970, cantitatea de precipitații căzută în jumătatea de nord a țării a totalizat valori aproape egale cu cele medii plurianuale din întreaga lună mai, deci aproximativ de trei ori mai mari decât normalul. În zona de munte, la altitudinea de peste 2000 m, datorită invaziilor de aer rece din centrul și din nordul Europei, precipitațiile au căzut sub formă de ninsoare. Astfel, la stația Vârful Omul s-a înregistrat, în dimineața zilei de 11 mai, un strat de zăpadă de 93 cm, iar pe văi troienele au depășit 300 cm. În intervalul 1–12 mai cantitatea precipitațiilor căzute a fost mai mare în zona de munte și în nordul țării.

În intervalul 11–12 mai, circulația generală atmosferică și regimul baric la nivelul solului în sud-estul Europei au determinat pătrunderea în țară a unor mase de aer de origine subtropicală din bazinul mediteranean și nordul Africii, conținând o cantitatea de vapori de apă de 15–20 g/m³ de aer. Aerul cald pătruns, cu o cantitate de vapori dublă sau chiar triplă decât a celui polar (care poate cuprinde cel mult 6–12 g/m³ de aer) a provocat, pe de o parte, topirea zăpezilor din munți, iar pe de altă parte a permis o sublimare sau condensare a unor cantități mari de vapori de apă.

În intervalul cald s-au înregistrat în sudul țării temperaturi maxime care au depășit 30° C la umbră, iar în Transilvania termometrul a înregistrat peste 26–27° C. Pe acest fond cald, între 12 și 13 mai, s-a produs în nord-vestul țării o nouă invazie de aer rece polar, care a determinat în aceste regiuni un contrast termic, atât la sol, cât și în altitudine, de 10–15° C. Contrastul termic mare și factorul dinamic au generat în zona țării noastre o puternică mișcare turbionară ascendentă a particulelor de aer, cu formarea unei depresiuni barometrice având corespondent până la înălțimi de 9000–10000 m.

Mișcarea puternică de convecție generată de instabilitatea formată în zona depresiunii barometrice și cantitatea mare de vapori de apă din masa caldă au determinat în intervalul 12–14 mai căderi abundente de precipitații în Transilvania, Maramureș și zona de munte. Astfel, într-un interval de 48 de ore au căzut în estul și nordul Transilvaniei, precum și în Maramureș, peste 50 l/m², iar într-o zonă mai restrânsă, în județele Mureș, Bistrița-Năsăud și Maramureș, peste 100 l/m², adică 117 l/m² la Bistrița, 112 l/m² la Vârful Iezerul.

Cantitatea de apă a însumat 2500 milioane de metri cubi de apă, luând aspectul unui adevărat diluviu⁴. Același autor aprecia, într-un interviu apărut în „Scânteia” din 20 mai 1970, că această apă ar fi încăput într-un tren de cisterne ce putea înconjura ecuatorul

⁴ Andrei Doneaud, *Un fenomen meteorologic rar întâlnit în țara noastră, cu caracter catastrofal*, în *Dramatism, eroism, solidaritate, optimism*, Coordonator al volumului Ion Mărgineanu, București, 1971, p. 9–11 (În continuare: *Dramatism*).

Pământului de peste 40 de ori. Într-un alt studiu se afirmă că în perioada 12–25 mai 1970 ploile căzute cam de două ori și jumătate mai mari decât în alți ani în luna mai, dacă s-ar fi repartizat uniform ar fi acoperit întreaga țară cu un strat gros de 8 centimetri. Și tot aici se afirma că analiza statistică a nivelului și debitelor apelor înregistrate la viiturile din mai 1970 arăta că fenomene ca acestea au o frecvență de dată la 100, 200 de ani, și local chiar la mai mulți. De exemplu, viitura de pe Someșul Mare în zona Beclean are o frecvență de o dată la 400 de ani, iar cea de pe Someșul Inferior, la Satu Mare, o dată la 250–300 de ani⁵.

Potrivit lui A. Doneaud, director adjunct științific al Institutului de Meteorologie și Hidrologie din București (Scânteia, 22 mai 1970), forța violentă a viiturilor din anul 1970 s-a datorat, pe lângă cantitățile enorme de apă, unor factori favorizanți:

1. suprafața mare acoperită cu ploi;
2. intensitatea torențială a acestora;
3. pământul fiind suprasaturat de ape mai mult de 80% din ape s-au scurs liber la suprafața solului.

În consecință, deplasarea apelor a înregistrat în anumite zone viteze de două, trei și chiar patru ori mai mari decât cele obișnuite. Toate acestea – conchidea Doneaud – au transformat inundațiile la care se referea, într-un „fenomen natural fără precedent în analele hidrologilor din țara noastră”.

Ce s-a întâmplat în fapt în lunile mai-iulie 1970 la nivelul țării? Puhoaiele au curmat vieți omenești, au distrus și avariat diguri, case, instituții, întreprinderi și recolte, au „luat” animale, poduri, utilaje, au înspăimântat un întreg popor. Mai ales în primele zile în încleștarea dintre **natură** și **om**, cea dintâi a punctat uneori decisiv. Treptat, pozițiile s-au echilibrat, astfel că refacerile, reconstrucțiile, activitatea normală, viața au început să țină primplanul evenimentelor. Efectele au trecut, dar memoria colectivă a poporului le-a reținut și le-a înscris într-un hronic cernit – care avea deja multe file completate – al nenorocirilor și tristeților sale.

Sursele istorice care au înregistrat evenimentele, în toată complexitatea lor, sunt extrem de numeroase și de variate. Noi încercăm o enumerare a lor, fără a ne fi propus ca pentru această comunicare să le consultăm pe toate. Documente eminate de la Biroul Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, de la Comitetul Central, de la organizațiile de Partid județene, municipale, orașenești și comunale, de la Consiliul de Stat, Consiliul de Miniștri, de la ministere, de la Consiliile populare județene și comunale, de la Armată, Uniunea Tineretului Comunist și sindicate, de la Frontul Unității Socialiste, de la Securitatea Statului. Presa vremii, posturi de radio și televiziune din țară și din străinătate, anuare statistice, buletine informative au acordat o atenție vădită evenimentelor.

Pagubele înregistrate au fost de ordin material, social și psihologic. O prezentare a lor detaliată ar presupune ani lungi de căutări și de elaborări.

Traian Filip și Vasile Nicorovici, într-o lucrare de înaltă ținută științifică și stilistică, au realizat un scenariu plastic, în fapt o cronică a faptelor și situațiilor pe zile și pe ore într-

⁵ [Armata română] *umăr la umăr cu poporul*, București, 1971, p. 33–34. Vezi și tabelele 29 și 30 cu privire la debite și volume maxime în timpul viiturii din primăvara anului 1970. Vezi și tabelul 28. Precipitații (mm) căzute în intervalul viiturii (12–15 mai 1970) întocmit pe baza datelor precizate de 39 stații meteorologice din Transilvania. (În continuare: *Armata română*); Atanase Mustăța, *Viituri excepționale pe teritoriul României. Geneze și efecte*, București, 2005, p. 202–203, 216–217. În această lucrare sunt prezentate în detaliu viiturile de pe întreg cuprinsul țării. Stația hidrometrică este o instituție în care se execută un complex de observații și de măsurători asupra parametrilor apei și aerului: nivel, debit de apă, debit de aluviune în suspensie, temperaturi, precipitații, fenomene de iarnă etc.; T. Cristureanu, *op. cit.*

un spațiu ce cuprinde localități din Transilvania, Banat, Maramureș, din județele Arad, Vrancea, Bacău, Galați, Iași, Ialomița, Teleorman, de pe Dunăre, în intervalul 12 mai – 15 iunie. În total au fost lovite peste 1500 de localități⁶.

Se începe cu evenimente de pe Someș și se încheie cu cele de la Sfântu Gheorghe, din deltă. Din scenariu se poate observa că multe localități au fost lovite de ape de mai multe ori. Ne referim la: Dej, Târgu Mureș, Satu Mare, Luduș, Târnăveni, Alba Iulia, Arad, Sighișoara, Galați, Mărașu. 230 de localități au fost lovite de 2 ori, iar 37, de trei ori.

Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președinte al Consiliului de Stat, a estimat, la Plenara Comitetului Central al P.C.R., ținută în 8–9 iulie 1970, că valoarea totală a pagubelor provocate de inundații se ridică la suma de 10 miliarde lei⁷. Din lucrarea lui Ujvári și Anițan rezultă că 1.058.376 ha din care 558.860 ha terenuri arabile, au fost distruse sau avariate, 85.453 case, 294 întreprinderi industriale, 934 km de cale ferată, 2843 km de șosele, 3547 poduri⁸. Un bilanț asemănător, cu mici deosebiri, dar cu alte detalii, l-am întâlnit și în lucrarea lui A. Mustăța, p. 217–218. Astfel, au fost afectate un total de 83 de localități și parțial 1528. Din acestea și din cele amenințate să fie inundate au fost evacuate 256.000 de persoane și 455.000 de animale. În aceste localități au fost avariate 395 unități economice și au fost inundate 85.000 de case, dintre care 13.070 au fost complet distruse. Cele mai multe case inundate, distruse sau avariate s-au aflat în jud. Satu Mare – peste 21.500, Mureș și Alba – peste 5000 fiecare, Maramureș, Harghita, Cluj, Bistrița-Năsăud – peste 2000 în fiecare. Au fost distruși peste 309 km și avariați peste 482 km de linii telefonice, iar rețeaua electrică a fost afectată pe 2242 km, dintre care 191 km au fost complet distruși.

Presa vremii, posturile de radio și de televiziune au oferit constant informații și imagini despre situația inundațiilor, a pagubelor înregistrate pe zone, județe și localități⁹.

⁶ *Diluviul sau apele lui Saturn*, București, 1980, p. 8–21.

⁷ „Scînteia”, anul XXXIX, nr. 8481 din 10 iulie 1970. Aceeași cifră e preluată și de Iosif Ujvári și Ioan Anițan în lucrarea *Hydrologische Daten der Hochwasserkatastrophe in NW-Rumänien*, Mai 1970, *Geoforum. Journal of Physical, Human and Regional Geosciences*, 3, published de Vieweg din Braunschweig, p. 89. La p. 86, în Tabelul I se indică că media pagubelor pe anii 1960–1968 a fost de cca 150 milioane lei.

Pagubele provocate de inundații pot fi grupate în două categorii și anume:

- *pagube reale* reprezentând pagube care s-ar produce efectiv la o anumită inundație ca urmare a distrugerilor de bunuri, a activităților operative de intervenție în perioadele de inundații și a oricăror perturbații care constituie o consecință a inundațiilor. La rândul lor, pagubele reale pot fi împărțite în pagube directe și pagube indirecte;

- *pagubele potențiale*, reprezentând diferențele dintre rezultatele activităților care s-ar putea desfășura pe terenurile din luncă dacă acestea nu ar fi inundate periodic și rezultatele activităților care se desfășoară efectiv pe terenurile respective într-un regim dat de inundabilitate.

După modul în care sunt exprimate, se poate face distincția între:

- *Pagube fizice* care exprimă cantități de bunuri care sunt afectate de inundații;
- *Pagube valorice* care exprimă valoarea bunurilor afectate de inundații și a restului implicațiilor acestora.

Pagubele înregistrate pe un teritoriu dat la o anumită inundație se numesc *pagube efective*. O succesiune de pagube efective, înregistrate pe un șir de inundații se numește *pagubă istorică*.

⁸ Ujvári Anițan, *op. cit.*, p. 86. Menționăm că în acel an salariul mediu pe total salariați era de 1289 lei. În industrie era de 1288 lei, în construcții de 1384 lei, în învățământ, cultură, artă și știință 1413 lei. Salariul meu în acel an era de 1250 lei. *Anuarul statistic al României pe anul 1980*, p. 124.

⁹ Noi oferim câteva numere din ziarul „Scînteia”, organul de presă al Comitetului Central al P.C.R. și din „Făclia”, organul de presă al Comitetului Județean Cluj al P.C.R.

„Scînteia” din 15 mai, 21 mai, 22 mai, 24 mai, 25 mai, 26 mai, 28 mai.

„Făclia” din 14 mai, 15 mai, 16 mai, 20 mai, 22 mai, 24 mai.

Ne vom opri cu succinte considerații doar asupra a două exemple, preluate din „Scânteia”.

În numărul din 22 mai, sub titlul *Practic numai două din toate județele țării au fost ocolite de inundații*, era reprodusă o hartă a României, cu cele 39 de județe. Cele două județe neafectate erau Dolj și Mehedinți.

Potrivit Legendei pe hartă sunt marcate, în fiecare județ, numărul localităților inundate parțial și total, al unităților productive inundate și avariate, suprafețele în hectare inundate și case inundate. Evident, pagubele nu sunt repartizate uniform la nivelul țării¹⁰.

Peste 4 zile, la 26 mai, Scânteia publica un articol cu titlul tranșant: *În ultimele două săptămâni întreaga suprafață a țării a fost afectată de precipitații*. Legenda hărții avea acum alte „rubrici” referitoare la precipitații tot la nivelul județelor: regiuni inundate, terenuri pe care bălțește apa, teritorii unde au căzut ploi foarte abundente, ploi de intensitate mijlocie, zonă cu precipitații normale. Regiuni inundate se mai aflau în județele Bihor, Arad, Alba, Cluj, mai ales în zona Dejului, Mureș, Sibiu, Brașov, Iași, Bacău, Vaslui, Galați, Tulcea. Județele în care căzuseră ploi abundente erau: Cluj, Timiș, Caraș-Severin, Maramureș, Satu Mare, Mureș, Brașov, Bistrița-Năsăud, Buzău, Constanța, Bacău.

Doar în județele Mehedinți, Vâlcea, Iași erau zone cu precipitații normale.

Zonele calamitate au fost vizitate, încă din primele zile, de Nicolae Ceaușescu.

Ni se pare un lucru firesc ca șeful statului să vadă cu ochii lui distrugerile și lupta oamenilor cu stihiiile. În fond, în toate statele civilizate, indiferent de regim politic, aceasta este o practică curentă, obișnuită. Ceremonialul unei asemenea descinderi în teritoriu era stereotip și se exprima în gesturi de compasiune, în evaluări și îmbărbătări, în chemări la o muncă asiduă pentru revenirea la normal. În cuvântările rostite în capitale de județ, el accentua întotdeauna – iluzoric în opinia noastră – unitatea de nezdruccinat dintre popor și Partid, superioritatea orânduirii socialiste, singura capabilă să rezolve problemele delicate ale oamenilor. Și în acele momente dificile se politiza totul, se făcea elogiul democrației socialiste. După plecare, urmau telegramele de mulțumire care i se adresau de către Comitetele județene de partid. Totul era însă o fantasmă în care Ceaușescu credea, sau se prefăcea că crede, fiindcă caracteristicile regimului totalitar comunist încorsetau, până la lichidare, posibilitățile de manifestare democratice. Sfârșitul lunii decembrie 1989 a dus la dispariția unei năluci roșii, fără priză la mase.

Plenara Comitetului Central al P.C.R. din 8–9 iulie 1970 a fost un moment de analiză a situației din țară, comunicatul cu privire la inundații fiind un document important în domeniu.

Și alte instituții administrative și organizații politice și obștești, în afara celor ale P.C.R., s-au implicat plenar în chestiunea inundațiilor, făcând constatări, lansând apeluri la ajutorarea sinistraților, la recuperarea pagubelor provocate de ape. Ele alcătuiau un cor obedient și fără personalitate, care lăuda și acompania acțiunile Partidului, ale secretarului general¹¹.

¹⁰ Vom prezenta cifre mai semnificative. Suprafețe inundate (în ha): Satu Mare 120.900, Iași 37.000, Maramureș 22.960, Alba 22.500 ha, Vrancea 22.000, Mureș 19.570, Cluj 19.291 etc. Unități productive inundate și avariate în județele: Mureș 40, Sibiu 21, Sălaj 12, Cluj, Hunedoara, Satu Mare câte 11, Argeș 6, Iași 3. localități inundate: Mureș 149, Cluj 146, Iași 59, Ilfov 53, Bistrița-Năsăud 56, Alba 51, Galați 40. Și, în sfârșit, case inundate, distruse, avariate, tot pe județe: Maramureș 22.960, Satu Mare 21.500, Mureș 5199, alba 5266, Harghita 2369, Cluj 2253, Galați 442 etc. Evident, datele de care s-a dispus erau provizorii și parțiale.

¹¹ Biroul Executiv al Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste, Consiliul Securității Statului, Biroul Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist, Biroul Consiliului Național al

Un loc aparte în luarea deciziilor în domeniu îi revenea Consiliului de Miniștri. După producerea inundațiilor Ministerul Sănătății le recomanda cetățenilor următoarele: să consume apa doar fiartă și răcită; alimentele inundate să fie consumate doar cu aviz medical; să nu se consume alimente, fructe, zarzavaturi, conserve sau alte produse aduse de ape; fântânile să fie recondiționate prin: evacuarea apei, curățirea pereților, dezinfecție cu clorură de var; să se prezinte la vaccinări¹².

O instituție cu preocupări direct legate de inundații a fost Comisia centrală de luptă împotriva inundațiilor, care centraliza datele primite din teritoriu și mai ales de la Comisiile județene cu același profil. Ea edita un *Buletin informativ*.

Efectele distrugătoare ale inundațiilor au mobilizat toate categoriile sociale ale populației să se încadreze în corpul național uman, care și-a propus să-i ajute cu fapta, cu gândul și material pe sinistrați, să acționeze pentru refacere și normalizare.

Exemplele de solidaritate umană sunt atât de multe și de sublime încât consemnarea lor ne-ar copleși, de aceea rămânem doar la faza enunțativă. Suma totală în lei, donați de cetățeni a fost de 20256 de milioane lei, mare parte din ei depuși la Casa de Economii și Cosnemnațiuni (C.E.C.), în contul 2000, care a fost activ între 19 mai și 26 noiembrie 1970¹³. Ajutoarele de la cetățeni n-au constat doar în bani, ci și în alimente, îmbrăcăminte, obiecte de uz casnic, materiale de construcție, medicamente.

La rândul său statul, prin Hotărârea Comitetului Central al P.C.R., a Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România și a Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste, apărută în „Scânteia” din 19 mai 1970, a stabilit modalitățile concrete de ajutorare a populației și a cooperativelor agricole de producție care suferiseră din cauza calamităților naturale. Și într-adevăr, statul a alocat familiilor sinistrate 500 milioane lei pentru refacerea locuințelor și anexelor gospodărești și 200 milioane lei pentru construirea a 5000 de apartamente. Pentru sprijinirea gospodăriilor agricole colective s-au acordat peste 900 milioane lei, iar pentru refacerea căilor de comunicație și telecomunicații, a rețelilor energetice, a instituțiilor de învățământ și sănătate s-au cheltuit peste 1,2 miliarde lei¹⁴.

Loteria Loto a organizat tombale cu premii destinate sinistraților.

România a primit un important ajutor în bani și în materiale de la guverne, organizații și asociați internaționale, de la simpli cetățeni, numărul statelor de unde au venit aceste ajutoare, în valoare totală de 1590 de milioane lei, ridicându-se la 68¹⁵. „Făclia” a început să publice acest tip de liste în 22 mai. Români locuind în străinătate s-au declarat solidari cu țara lor natală. Dintre cei mulți o amintim doar pe Martha Bibescu.

Acțiunile armatei au constituit o componentă a efortului general pentru combaterea calamităților provocate de inundații și s-au desfășurat în corelare cu a celorlalți participanți la acel efort: profesori, medici, ingineri, artiști, ziaristi, agronomi, studenți, elevi, muncitori și țărani. Lucrarea [*Armata română*] *umăr la umăr cu poporul* le prezintă pe larg. Informații multiple se găsesc și în presa vremii. De aceea punctările noastre vor fi foarte succinte.

Militarii au acționat cu rapiditate și cu eficiență, după planuri temeinic elaborate. Au salvat vieți omenești și bunuri materiale, au reparat și ridicat diguri, au înlăturat urmele inundațiilor, au repus în funcțiune secții și întreprinderi. Într-un cuvânt au fost militari-eroi pe frontul dur al luptei cu inundațiile și cu alunecările de pământ. Au fost omagiați atunci și

Femeilor, Consiliul Național al Organizației Pionierilor, Consiliul Național al Inginerilor și Tehnicienilor, Comitetul Executiv al Uniunii Generale a Cooperativelor de Consum, Comitetul Executiv al Consiliului Național al Societății de Cruce Roșie, diferite ministere.

¹² „Făclia” din 15 mai 1970.

¹³ „Scînteia” din 19 mai și din 26 noiembrie 1970. Pentru sumă, vezi și *Umăr la umăr*, p. 31.

¹⁴ „Scînteia” din 26 noiembrie; *Umăr la umăr*, p. 31.

¹⁵ *Ibidem*.

mai apoi. De pildă, deja la 18 mai, comandantul suprem al Forțelor Armate, Nicolae Ceaușescu, sublinia: „Pentru comportarea lor exemplară, pentru dăruirea și spiritul de sacrificiu dovedite, adresez felicitări și aduc vii mulțumiri soldaților, gradaților, subofițerilor, maiștrilor militari, ofițerilor și generalilor participanți la această acțiune de interes național”¹⁶.

Unii dintre militari au plătit cu viața participarea la lupta cu natura. La 18 august 1970 Consiliul de Stat a conferit medalia „Virtutea ostășească” clasa I „post-mortem” unui număr de 4 sergenți-majori și unui plutonier-adjutant, morți în mai 1970¹⁷.

Militarii au acționat în numeroasele „bătălii” cu mâinile, cu sapa și hârlețul, cu tancuri, amfibii, camioane, elicoptere și avioane.

Încheiem acest mic capitol cu prezentarea unor date centralizate privind lupta militarilor cu inundațiile. S-a acționat în 38 de județe din cele 39, au intervenit în 350 de localități. La aceste acțiuni au participat 19.000 de militari (13 mai – 25 iunie). Avioanele și elicopterele au executat 429 de ore de zbor. Militarii au scos din mijlocul apelor 66.500 de oameni, 197.000 animale și 11.000 de tone de materiale, au consolidat și construit 500 km de dig, au construit, au refăcut sau au ținut în stare de viabilitate peste 20 km de drumuri, au reconstruit 26 de poduri¹⁸.

Sunt cifre seci, care exprimă însă efort, abnegație și de ce nu, patriotism, iubire față de aproapele tău.

Mai amintim un fapt demn de reținut. Operatori de la studioul de film „Alexandru Sahia”, dirijați de regizorul Virgil Calotescu, au fost prezenți la încleștarea oamenilor cu forțele oarbe ale naturii. „Recolta” lor a fost 6000 m de peliculă, din care trebuiau să rămână doar 600, echivalentul a douăzeci de minute și care constituia filmul „Barajul voinței”. Un membru al echipei de filmare se întreba „Ce putea fi lăsat deoparte? [...] Fiecare minut de proiecție o altă față a nenorocirii, un alt aspect al luptei, un nou fapt de eroism, o nouă lovitură din partea zăludei năvale de ape și de mâl, de stânci rostogolite la vale, de păduri mișcate din loc, și de văi forfecate de crăpături adânci, de ruine, de scrâșnete [...] Foarfeca a trebuit să taie în durere ...”¹⁹ Se mai păstrează oare acel filmuleț?

Inundațiile din mai-iunie 1970 în județul Cluj. Județul Cluj are o suprafață de 6650 km², ocupând 2,8% din suprafața țării. Cauzele inundațiilor au fost similare cu cele prezentate de noi la începutul studiului. Stațiile meteorologice din județ (Cluj, Dej, Huedin, Turda, Băișoara și Vlădeasa) au înregistrat în zilele de 12 și 13 mai următoarele cantități de precipitați, cu mult mai mari decât în zilele de 1–11 mai: la Cluj 29,2 mm și 12 mm, la Dej 36,3 mm și 37,6 mm, la Huedin 15,0 mm și 3,5 mm, la Turda 18,8 mm și 7,2 mm, la Băișoara 27,3 mm și 6,6 mm, la Vlădeasa 17,0 mm și 13,0 mm. Cotele maxime ale Someșului și Someșului Mic au fost în 13 mai de 882 cm la Dej, și respectiv de 285 cm la Cluj²⁰, acestea fiind măsurate pe mirele stațiilor hidrometrice.

Cantitatea de precipitații a scăzut vizibile în luna iunie.

Util de știut sunt și temperaturile medii în intervalul 11–16 mai, consemnate de aceleași stații meteorologice. Astfel, la Cluj au fost 17,2 grade; 12,4; 11,0; 12,6; 13,0. Se observă o scădere a temperaturii după începerea inundațiilor²¹.

¹⁶ Ordin de zi nr. 1 din 18 mai 1970 al Comandantului suprem al Forțelor Armate ale Republicii Socialiste România, Umăr la umăr, p. 5–6; „Făclia” din 19 mai 1970.

¹⁷ Dramatism, p. 236.

¹⁸ Umăr la umăr, p. 22. La p. 127–136 se află Tabelul cu localitățile, pe județe, unde au intervenit militarii.

¹⁹ Dramatism, p. 255.

²⁰ Stațiile meteorologice amintite, alături de alte 8, făceau parte din bazinul Tisa Superioară-Someș. Pentru datele prezentate, vezi Direcția Apelor Tisa-Someș-Cluj. Arhivă. Apărare împotriva inundațiilor. Dosar Inundații 1970, f. 59.

²¹ Ibidem, f. 65.

Specialiștii de atunci au studiat cu profesionalism fenomenul inundațiilor în județul Cluj fapt, credem noi, înregistrat la nivelul întregii țări – întocmind tabele din care rezultă: localitățile atinse, cursurile de apă care le-au provocat, când au început (luna, ziua, ora), nivelul maxim atins (luna, ziua, ora), retragerea în albia minoră, albia obișnuită (luna, ziua, ora), durata inundației (în zile), adâncimea medie a apei (în m), lățimea medie a albiei minore (în m), lățimea medie a albiei majore – lunca inundabilă (în m). În tabelul de care dispunem sunt trecute 40 de localități din județ²². Noi vom prezenta datele doar pentru municipiul Dej, extrem de atins de ape.

Calvarul a început în 12 mai, orele 24,00 și a atins nivelul maxim în 13 mai, orele 19, retragerea în albia minoră s-a produs în 15 mai, orele 13, durata inundației (niveluri peste cota de inundație) a fost de 2 zile și 6 ore, adâncimea apei a atins valoarea maximă de 9 m, lățimea albiei minore este de 90 m, iar a celei majore de 1500 m.

Documente de arhivă oferă informații sugestive și despre locuințele și oamenii din județ afectați de inundații²³. La Dej au fost avariate 1572 case, 73 distruse și 741 distruse. S-au înregistrat 7 morți, au fost evacuate 1114 familii și 4056 persoane. Pagubele s-au cifrat la 6.750.000 lei. La nivel de județ au fost 4226 case inundate, 813 distruse, 2144 avariate, au fost 8 morți, 3133 familii și 11105 persoane evacuate. Valoarea totală a pagubelor a fost de 19.312.000 lei. În agricultura județului pagubele au fost de 99.603 mii lei, dintre care 30.628 mii lei au provenit din producția nerealizată²⁴.

Pierderi s-au datorat și alunecărilor de teren produse.

Persoanele care au suferit daune materiale – noi dispunem de date din lumea satelor – întocmeau o fișă personală, în care le consemnau și le înaintau Consiliului Popular Comunal, prin intermediul căruia ajungeau la Consiliul Popular Județean Cluj²⁵. Acesta, de fapt, încă la 20 mai 1970, solicitase completarea fișelor tip.

Constatarea și evaluarea pagubelor se făcea de către o Comisie formată din doi delegați ai Consiliului Popular Județean și din secretarul de partid sau primarul din comune. Aceste acte purtau numele de minute, ceea ce ne apare surprinzător pentru mediul în care se elaborau. În același dosar am întâlnit un „Tabel cu sinistrați din județul Cluj din cauza alunecărilor de teren sau inundațiilor”, care cuprinde următoarele rubrici²⁶: comuna, satul, numele și prenumele, cauza sinistrului: inundații, alunecări de teren, data evenimentelor și a comunicării lor, distrugerii provocate: case, grajduri, anexe, total valoare, cine s-a deplasat la fața locului, data, evacuarea – s-a făcut sau nu, dacă cetățeanul a primit lot în schimb. Loturile în schimb s-au primit de la Cooperativele Agricole de Producție. Timpul în care s-au anunțat daunele a fost de 6,7,10,14 zile.

Informațiile despre inundațiile din județul Cluj, despre etapele revenirii la normal, despre durere și eroism, despre ajutoare și sprijin moral sunt numeroase în paginile ziarului „Făclia”, în organele de presă apărute și la București. Locul central îl ocupă Dej. Spațiul nu ne permite abordarea lor într-o extensiune normală. De aceea, pentru concizie, vom recurge doar la materialul semnat de Ioan Arcaș, intitulat *Jurnalul provizoriu al Dejului înconjurat de ape* (12 mai – 1 iunie), apărut în „Făclia” din 3 iunie 1970.

Marti, 12 mai 1970: *Plouă; ploaie cîinească și anonimă, fără pecetea catastrofei în perdelele dese și reci. N-a zărit nimeni șuvoaiele perfide și încăpăținate; oamenii se obișnuiseră cu umezeala și o suportau docili. Venise, însă, ora fatidică, ora cînd începea*

²² *Ibidem*, f. 68–70.

²³ *Ibidem*, f. 71–82. Totaluri sunt la f. 79.

²⁴ *Ibidem*, f. 91–94. Alte file ale dosarului se referă la pierderile instituțiilor social-administrative, întreprinderilor industriale, la rețelele electrice și telecomunicații, la căile de comunicație.

²⁵ Arhiva Consiliului Popular Județean Cluj, *Direcția Tehnică – Investiții. Inundații, dosar 28/1970*.

²⁶ *Ibidem*, f. 213–228.

dezastrul, „ceasul rău” al nemilosului flagel: al treisprezecelea din zi. Pînă la ora 15 Salca și Someșul au glăsuț batjocoritor o limbă veninoasă, murdară de mîl și viituri grețoase. ...

Se indentifică primele cadavre.

Se salvează bunuri inestimabile și mărunțișuri de fiecare zi, investite cu truda generațiilor. Nimeni nu se vaietă, nimeni nu blestemă. ...

Miercuri, 13 mai 1970: bătăliile necinstite sunt totdeauna și viclene. Acumulând mocnit ape cloacă după cloacă, mătcile le-au slobozit spre așezările pașnice. ...

Apele ating o cotă uluitoare, nemaintîlnită în veacurile de istorie scrisă*: 8,82 m. ...

Apar elicoptere, ambarcații, tehnică de luptă. Se aud chemări de ajutor, plîsete ale copiilor și mamelor. Sub presiunea elementului care domină această planetă a noastră cedează pereții, betonul armat, viaductele, copacii, stîlpii care poartă energic și mesaje, asfaltul, arterele de oțel pe traverse; oamenii se zbat, se opun cu disperare tragică și nu cedează. ...

Joi, 14 mai 1970: Primele constatări sunt alarmante. În cele șapte guri de balaur ale sinistrului au intrat spitalul, Fabrica de produse refractare, Complexul C.F.R., Fabrica de conserve „11 iunie”, Fabrica de mobilă. Rețeaua hrănitoare a vieți – de energie electrică, apă potabilă, gaze, comunicații – fără care este de neconceput pulsul urban, a rămas inertă. S-au întrerupt căile de comunicații pe liniile C.F.R. spre Beclean, Baia Mare și Cluj, și pe șoselele naționale care duc la Bistrița și Baia Mare. Cartierul din dreapta Someșului parcă ieșise dintr-un cataclism demențial. ... „Îmi venea să plâng. Să mă tăvălesc prin tina scirboasă. Să urlu. Să blestem. Să mă dau pradă valurilor. Dar au trecut primele ceasuri. Și mi-am văzut mîinile. Și mi-am simțit inima. Și inima s-a întîlnit cu gîndul. Nu era adevărat că am pierdut totul: îmi rămăseseră brațele și inima și mintea și ochii alor mei ce mă priveau înțelegători ...” (dintr-o declarație pe care o vom păstra un timp anonimă). ...

Vineri, 15 mai 1970: Așa arată autoamfibiile; așa arată elicopterele; așa arată tancurile – utilaje care pe oamenii obișnuiți nu i-au interesat. Dar aflați pe acoperișuri, căfărați în pomi, așteptînd momentul salvării, au dorit aripi pentru aceste reminiscențe ale civilizației. Dimineată apatică și îngrijorătoare.

Sâmbătă, 16 mai 1970: Curg averse peste Tîrgul Mureș. Elicopterul decolează prin pînzele ploii îndreptîndu-se spre valea Someșului. Tovarășul Nicolae Ceaușescu, însoțit de alți conducători de partid și de stat, sosește la Dej. O scurtă consfătuire de lucru, un bilanț estimativ al pierderilor și consecințelor. ...

Elicopterul decolează spre Satu Mare.

Duminică, 17 mai 1970: Someșul, la Dej, față de cota maximă atinsă, de 808 cm cît a avut miercuri la ora 7, a început să scadă treptat – în prima perioadă mai lent, apoi ceva mai intens – ajungînd în ziua de sîmbătă, la ora 5, la cota de 433 cm, cotă cu 13 cm mai mare față de nivelul de revărsare (420 cm). ...

Luni 18 mai, marți 19 mai 1970: Cu specialiști din Cluj și Turda se muncește pentru repunerea în funcțiune a întreprinderilor calamitate. Se redeschide linia Dej-Beclean. Aproape supraomenește, se construiesc drumurile provizorii spre Bistrița și Baia Mare ...

Miercuri 20, joi 21 mai 1970: Și-au pierdut viața șase oameni, pentru care, în inimă sau între pleoape, ceilalți au strivit lacrimi.

Cetățeni ai Dejului, militari, elevi desfundă rigole, debarasează străzi încercînd să le dea imaginea antediluviană. Someșul continuă să se retragă, nivelul apelor fiind în scădere generală. ... Un autocamion al Institutului de fizică atomică din București, a ajuns

* Cota inițială (8,82 m) a fost aproximativă deoarece mira a fost depășită de apă. Ulterior, pe baza măsurătorilor topografice s-a determinat cota maximă exactă care a fost de 808 cm și care este înscrisă în Anuarul hidrologic pe anul 1970.

la Dej, transportând 1,5 tone de alimente și îmbrăcăminte. Nimeni nu știe pe unde a venit, nici măcar șoferul. Până în dimineața de 20 mai, cetățenii patriei au depus în contul omeniei – 2000 – 1.592.766 lei. ... Intră pe rînd în funcțiune rețelele de alimentare cu energie, apă, combustibil. Funcționează normal rețeaua comercială. ...

Vineri, 22 mai 1970: Atelierul mecanic de la „Refractara” a început să lucreze la toată capacitatea. Se estimează că pînă la sfîrșitul anului fabrica va recupera restanțele de producție. ... Ziarele sosesc regulat. Dejenii citesc cu emoție despre contribuția unor state, organizații internaționale, persoane particulare străine la înlăturarea pagubelor provocate de inundații; orice s-ar spune, această planetă a noastră este generoasă și solidară.

Sâmbătă, 23 mai 1970: Oamenii care nu s-au cunoscut nici măcar din vedere se opresc, stau de vorbă, își inventariază necazurile, își detaliază proiectele de redresare, aproape 1.300 dintre dejeni iau masa la cantină. Cei ce s-au reîntors în casele recuperate primesc alimente gratuit. Din București a sosit o nouă caravană cu ajutoare. Și din Cluj. Cele mai grav calamitate, 28 familii, au primit locuințe noi. Se montează 45 corturi tip casă. Au fost împărțite veșminte, rufărie, încălțăminte cîtorva sute de persoane. ...

Duminică, 24 mai 1970: Aproape 5.000 de cetățeni au venit să-și pună hărnicia alături de-a dejenilor. Cîteva secții de la „11 Iunie” produc. La C.C.H. Se fac ultimele revizii, IPROFIL a intrat în normal. Continuă reparațiile la Refractara. ...

Luni, 25 mai 1970: Soare! Cîneva se întreabă dacă trebuie să privești la soare. Poate nu-i un soare adevărat.

Martți, 26 mai 1970: Soare, ca în zilele antediluviene.

Miercuri, 27 mai 1970: Soare; după-amiază cade o ploaie normală.

Joi, 28 mai 1970: Soare, soare, soare ... [...]

Vineri, 29 mai 1970: Salca recidivează: o încrîncenare iritată îi cuprinde pe oameni.

Sâmbătă, 30, duminică, 31 mai: Făgașele vieții își impun necesitatea. Printre ape căutăm o oază de pămînt. Pămîntul devine oază. Duminică lucrătoare. Certitudini viitoare.

Luni, 1 iunie 1970: A trecut mai. Ziua copilului, ziua copiilor noștri. Un zîmbet. Zîmbetelor nu le-a scăzut nici cota, nici cursul. ...

Notabilă a fost și contribuția pompierilor din raza de activitate a Inspectoratului pentru situații de urgență „Avram Iancu” al județului Cluj²⁷.

La 4 ani de la calamități, la 29 martie 1974, Marea Adunare Națională a adoptat Legea apelor nr. 8/1974, publicată în „Monitorul Oficial” al R.S.România, partea I, nr. 52 din 4 aprilie 1974, care conținea prevederi privind folosirea și gospodărirea apelor.

Asupra țării noastre s-au mai abătut inundații de proporții în anii 1975, 2005 și 2006.

THE FLOOD OF 1970 IN ROMANIA, WITH SPECIAL REMARKS ON CLUJ COUNTY. COUSES AND EFFECTS

The article offers new data on the great flood in 1970, which affected large areas of Romania. In Cluj county, the city of Dej and the surrounding areas suffered serious damages, described in a *Journal of Dej besieged by water* written by journalist Ioan Arcaș.

²⁷ *Monografia unității, Cluj-Napoca, f.a., p. 34–35.*